

دکتر جواد صالحی اصفهانی، اقتصاددان برجسته ایرانی مقیم امریکا در مقاله‌ای تشریح کرد

افزایش سطح درآمد و رفاه و کاهش فقر در دولت سیزدهم

گزارش

نهایتاً اطلاعاتی را در دست داریم که می‌توانیم درستی این پیش‌بینی‌ها را با بسنجیم. پاسخ البته منفی است. این پیش‌بینی که تورم همه را فقیرتر می‌کند از همان ابتدا با شک و شبهه همراه بود چرا که افزایش قیمت‌ها را معادل پایین آمدن استانداردهای زندگی قرار می‌داد که نوعی توهم پولی است و نادرست است. در واقعیت، تغییرات در استانداردهای زندگی در واقع توازن تغییرات در قیمت‌ها و درآمد هستند.

صالحی اصفهانی دارای مدرک دکترای اقتصاد از دانشگاه هاروارد است و در دانشگاه‌های معتبر همچون هاروارد، پنسیلوانیا، آکسفورد و بیرجینیانک، استاد اقتصاد بوده است. صالحی اصفهانی در این مقاله تلاش کرده به این سؤال پاسخ دهد «آیا سیاست‌های اقتصادی آقای رئیسی در دو سال گذشته از جمله افزایش نرخ ارز کالاها، اساسی باعث افزایش فقر و کاهش رفاه طبقه متوسط شده است؟» که پاسخ صالحی اصفهانی به این سؤال منفی است.

صالحی اصفهانی با محاسبات بر مبنای داده‌های منتشر شده توسط مرکز آمار ایران نشان داده که متوسط درآمد مردم در طی دو سال گذشته حدوداً ۷ درصد بیشتر از تورم بوده است.

صالحی اصفهانی در این مقاله تلاش کرده به این سؤال پاسخ دهد «آیا سیاست‌های اقتصادی آقای رئیسی در دو سال گذشته از جمله افزایش نرخ ارز کالاها، اساسی باعث افزایش فقر و کاهش رفاه و کاهش فقر در دولت سیزدهم است؟» که پاسخ صالحی اصفهانی به این سؤال منفی است.

نکته آخر در مورد تاریخچه فقر در ایران؛ زمانی که روی این مقاله کار می‌کردم، مکالمه کوتاه رئیس جمهور وقت ایران، آقای هاشمی رفسنجانی را با یک اقتصاددان برجسته که در خاطراتش در اول اکتبر سال ۲۰۰۰ ضبط شده بود در روزنامه شرق خواندم. در آن گفت‌وگو، اقتصاددان به آقای هاشمی گفته بود «در دولت آقای خاتمی، فقر تشدید شد در حالی که در دوره شما، فقر کاهش پیدا کرده بود.» تاریخ انجم این گفت‌وگو در زمان دوره اول ریاست جمهوری خاتمی طی سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰ اعلام شده است. (ولی) تاریخی که من آن را ارائه داده‌ام با این ادعا (تاریخ اعلام شده) در تناقض است. در دوره اول ریاست جمهوری خاتمی، فقر از ۳۹٫۹ درصد

به ۳۰٫۵ درصد کاهش یافت سپس در دوره دوم ریاست جمهوری وی، کاهش بیشتری یافت و به ۱۴ درصد در سال ۲۰۰۵ رسید. ما نمی‌دانیم که چه میزان از این کاهش می‌تواند به سیاست و چه میزان می‌تواند به افزایش درآمدهای نفتی نسبت داده شود. در زمان ریاست جمهوری رفسنجانی در سال‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۶، یعنی زمانی که قیمت نفت در اغلب اوقات در سطح پایینی قرار داشت، فقر تنها در تهران و نه در مناطق دیگر کاهش یافت. برنامه اصلی که رفسنجانی برای مبارزه با فقر داشت این بود که سلامت و تحصیل را در مناطق روستایی گسترش دهد چون بنا بر این برنامه، تأثیر مثبت آن در سال‌های بعد یعنی زمانی که خاتمی بر سر کار بود محسوس می‌شد.

این مطلب به روشنی نشان می‌دهد که تضاد موجود بین سطح فقر ایجاد شده در نتیجه عملکرد دولت، نقدی بر سیاست‌های اقتصادی جناح چپ است؛ همان اصلاح‌طلبانی که در دوران رئیس جمهور وقت محمد خاتمی به قدرت رسیدند. با این حال، سؤالی مطرح می‌شود که فراتر از گرایش موجود در فقر است. آیا آمار تصحیح برآمده از تاریخچه کاهش فقر اثر پایداری روی اقتصاد سیاسی گذاشته است؟

آیا این واقعیت باعث شده در دوره دوم خاتمی از حمایت اصلاح‌طلبان کاسته شده میان‌دوره عمیق‌تر شود؟ آیا این به نوبه خود به محافظه‌کاران کمک کرد تا سیاست فقر وقوع فقر در مناطق روستایی نسبت

به سایر نقاط سریع‌تر رشد کرده است و نرخ آن معادل دو برابر میانگین کشوری بوده است (۳۳٫۳ درصد در برابر ۱۷ درصد). این مسأله به احتمال زیاد حاصل یک دهه خشکسالی شدید بوده که ارزش افزوده کشاورزی را در مدت مورد نظر به میزان ۸ درصد پایین آورده است.

به طریق مشابه، توزیع درآمد به مقدار کمی بهبود یافته است. هم‌راستا با کاهش در نرخ‌های فقر، شاخص جینی از ۰٫۴۱۰ در ۲۰۲۰ به ۰٫۳۹۷ در ۲۰۲۲ کاهش یافته است.

چند نکته

اطلاعات گزارش مرکز آمار نتایج متقنی را پیش روی منتقدان یارانه نقدی به جای کالا می‌گذارد. حذف یارانه‌های واپس‌گرا (مانند یارانه انرژی و گوشت قرمز) و پرداخت درآمد ناشی از آن به فقرا به عنوان پول نقد نه تنها به فقرا آسیب نمی‌زند بلکه فقر را کاهش می‌دهد. اطلاعات گزارش نشان می‌دهد که نه اصلاح یارانه انرژی احمدی‌نژاد در ۲۰۱۰ و نه اصلاح یارانه ارز اختصاصی به واردات کالای اساسی توسط رئیسی در ۲۰۲۲ باعث آسیب زدن به فقرا نمی‌شود. به نظر می‌رسد پرداخت‌های نقدی که برای جبران حذف یارانه صورت گرفته نه تنها از پایین آمدن هزینه‌ها پیشگیری کرد بلکه در عمل کمک کرد برخی از دایره فقر خارج شوند. (نکات بیشتر در این مورد در مقاله بعدی).

سال	روستایی	شهری	تهران	ایران
۱۹۸۴	۱۰٫۱	۱۲٫۲	۲۰٫۱	۱۲٫۳
۱۹۸۵	۱۰٫۲	۱۲٫۵	۲۰٫۸	۱۲٫۵
۱۹۸۶	۸٫۹	۱۰٫۶	۱۷٫۶	۱۰٫۸
۱۹۸۷	۸٫۷	۹٫۸	۱۴٫۹	۱۰٫۰
۱۹۸۸	۸٫۱	۹٫۳	۱۳٫۵	۹٫۴
۱۹۸۹	۸٫۷	۹٫۶	۱۳٫۵	۹٫۷
۱۹۹۰	۱۰٫۱	۸٫۷	۱۴٫۶	۱۰٫۲
۱۹۹۱	۱۰٫۲	۹٫۷	۱۵٫۵	۱۰٫۸
۱۹۹۲	۱۰٫۲	۱۰٫۳	۱۵٫۷	۱۱٫۱
۱۹۹۳	۹٫۵	۱۰٫۱	۱۵٫۹	۱۰٫۸
۱۹۹۴	۹٫۶	۹٫۸	۱۶٫۶	۱۰٫۸
۱۹۹۵	۹٫۴	۹٫۴	۱۶٫۱	۱۰٫۵
۱۹۹۶	۹٫۲	۹٫۵	۱۷٫۳	۱۰٫۶
۱۹۹۷	۹٫۸	۱۰٫۰	۱۷٫۶	۱۱٫۱
۱۹۹۸	۱۰٫۱	۱۰٫۷	۱۹٫۱	۱۱٫۸
۱۹۹۹	۱۰٫۶	۱۱٫۷	۲۰٫۱	۱۲٫۶
۲۰۰۰	۱۰٫۶	۱۲٫۸	۲۱٫۶	۱۳٫۴
۲۰۰۱	۱۰٫۷	۱۳٫۲	۲۴٫۱	۱۴٫۰
۲۰۰۲	۱۱٫۶	۱۴٫۵	۲۷٫۶	۱۵٫۶
۲۰۰۳	۱۲٫۶	۱۵٫۳	۳۷٫۳	۱۶٫۴
۲۰۰۴	۱۴٫۷	۱۷٫۶	۲۸٫۰	۱۸٫۴
۲۰۰۵	۱۵٫۱	۱۸٫۶	۲۸٫۵	۱۹٫۰
۲۰۰۶	۱۵٫۲	۱۸٫۸	۲۸٫۸	۱۹٫۳
۲۰۰۷	۱۵٫۷	۱۹٫۷	۳۱٫۲	۲۰٫۲
۲۰۰۸	۱۴٫۳	۱۸٫۲	۲۹٫۲	۱۸٫۹
۲۰۰۹	۱۴٫۴	۱۸٫۴	۲۶٫۶	۱۸٫۷
۲۰۱۰	۱۴٫۳	۱۹٫۲	۲۶٫۰	۱۹٫۰
۲۰۱۱	۱۳٫۰	۱۷٫۵	۲۶٫۶	۱۷٫۵
۲۰۱۲	۱۳٫۰	۱۶٫۹	۲۶٫۵	۱۷٫۳
۲۰۱۳	۱۱٫۸	۱۶٫۷	۲۶٫۲	۱۶٫۸
۲۰۱۴	۱۱٫۳	۱۶٫۴	۲۷٫۴	۱۶٫۷
۲۰۱۵	۱۱٫۰	۱۶٫۲	۲۸٫۴	۱۶٫۶
۲۰۱۶	۱۱٫۰	۱۶٫۵	۲۹٫۳	۱۷٫۰
۲۰۱۷	۱۱٫۶	۱۶٫۰	۲۸٫۶	۱۶٫۹
۲۰۱۸	۹٫۵	۱۴٫۷	۲۷٫۶	۱۵٫۵
۲۰۲۱	۱۰٫۲	۱۶٫۱	۲۸٫۷	۱۶٫۷
۲۰۲۲	۱۰٫۴	۱۶٫۵	۲۷٫۹	۱۶٫۹

سال	روستایی	شهری	تهران	ایران
۱۹۸۴	۲۶٫۸	۳۲٫۷	۲۵٫۵	۲۴٫۱
۱۹۸۵	۲۵٫۲	۳۱٫۹	۲۳٫۲	۲۳٫۳
۱۹۸۶	۳۵٫۷	۴۴٫۴	۲۸٫۹	۳۲٫۹
۱۹۸۷	۴۴٫۵	۵۰٫۸	۴۰٫۶	۴۶٫۶
۱۹۸۸	۴۷٫۴	۵۰٫۱	۴۶٫۵	۴۸٫۴
۱۹۸۹	۴۵٫۰	۴۷٫۶	۴۹٫۸	۴۶٫۸
۱۹۹۰	۴۱٫۹	۵۲٫۸	۴۲٫۵	۴۶٫۵
۱۹۹۱	۴۱٫۲	۴۸٫۳	۳۸٫۸	۴۳٫۹
۱۹۹۲	۳۸٫۵	۴۴٫۱	۴۰٫۴	۴۱٫۱
۱۹۹۳	۴۰٫۱	۴۳٫۲	۳۷٫۲	۴۱٫۰
۱۹۹۴	۴۰٫۴	۴۴٫۹	۳۶٫۱	۴۱٫۷
۱۹۹۵	۴۲٫۸	۴۷٫۳	۳۸٫۶	۴۴٫۱
۱۹۹۶	۴۲٫۷	۴۶٫۱	۳۳٫۶	۴۳٫۱
۱۹۹۷	۳۹٫۴	۴۲٫۳	۳۳٫۸	۳۹٫۹
۱۹۹۸	۳۹٫۹	۳۸٫۲	۲۵٫۴	۳۶٫۸
۱۹۹۹	۳۵٫۷	۳۴٫۴	۲۴٫۳	۳۳٫۳
۲۰۰۰	۳۵٫۴	۲۹٫۳	۲۲٫۴	۳۰٫۵
۲۰۰۱	۳۴٫۶	۲۸٫۸	۱۸٫۸	۲۹٫۳
۲۰۰۲	۳۶٫۸	۲۳٫۲	۱۳٫۱	۲۳٫۹
۲۰۰۳	۲۴٫۱	۱۹٫۵	۱۰٫۹	۱۹٫۷
۲۰۰۴	۱۷٫۸	۱۵٫۶	۱۰٫۷	۱۵٫۵
۲۰۰۵	۱۶٫۹	۱۳٫۷	۸٫۹	۱۴٫۰
۲۰۰۶	۱۷٫۹	۱۵٫۳	۱۳٫۱	۱۵٫۸
۲۰۰۷	۱۵٫۶	۱۳٫۲	۸٫۷	۱۳٫۳
۲۰۰۸	۱۷٫۹	۱۲٫۶	۸٫۰	۱۳٫۵
۲۰۰۹	۱۸٫۹	۱۳٫۷	۱۲٫۳	۱۵٫۰
۲۰۱۰	۱۸٫۹	۱۱٫۳	۱۱٫۹	۱۳٫۶
۲۰۱۱	۱۷٫۹	۱۰٫۳	۹٫۱	۱۲٫۳
۲۰۱۲	۱۶٫۹	۱۰٫۵	۱۱٫۱	۱۲٫۳
۲۰۱۳	۱۹٫۷	۱۰٫۰	۹٫۴	۱۲٫۷
۲۰۱۴	۲۴٫۸	۱۱٫۶	۷٫۰	۱۴٫۶
۲۰۱۵	۲۶٫۱	۱۱٫۲	۱۰٫۱	۱۵٫۱
۲۰۱۶	۲۵٫۹	۱۱٫۹	۸٫۲	۱۵٫۱
۲۰۱۷	۲۵٫۲	۱۰٫۶	۹٫۴	۱۴٫۱
۲۰۱۸	۲۵٫۵	۱۴٫۹	۱۶٫۱	۱۷٫۷
۲۰۱۹	۳۳٫۹	۱۵٫۵	۱۲٫۶	۱۹٫۶
۲۰۲۰	۳۷٫۵	۱۷٫۷	۱۲٫۰	۲۱٫۶
۲۰۲۱	۳۲٫۹	۱۴٫۳	۹٫۹	۱۸٫۱
۲۰۲۲	۳۳٫۳	۱۲٫۶	۹٫۶	۱۷٫۰